

O galerie basarabeană

AURELIA COJOCARU

Ochi introspectiv...

Relația dintre *text* și *imagine*... De regulă, un fel de joc de dominație, în care hegemon e textul, pentru că își asumă toată încărcătura de sens, și atunci imaginea e redusă la starea de artificiu decorativ. Pare simplu, dar... să-ți explic: imaginează-ți că te afli în raza unui pendul. În punctul extrem din stânga e textul, iar în dreapta – imaginea. Și tu pendulezi între aceste două realități, creându-ți un „produs”, o iluzie sumară. Ești oarecum forțat să observi pe rând reprezentările. Aici intervine hegemonia.

Acum imaginează-ți că te plasezi în centru și le observi simultan, le proiectezi în același plan. Dublă iluzie!... Existență paralelă a celor două creații, posibilă atunci când imaginea are *forța de a crea o stare estetică*. Ceea ce (aici voiam să ajung!) se întâmplă în *Clipa*. Iată de ce, nu aș utiliza pentru imaginile din revistă eticheta „ilustrație”, o ilustrație având doar rolul de a explica/a completa. Este vorba despre o pagină, despre un plan de cultură separat, paralel. *O galerie*. În calitate de ghid al acestei **galerii (belles artes – sic!)** mi-am fixat neîncetat dileme. De exemplu: cum se face că se împletesc uneori simbiotic imaginile și textul, dacă nici pictorul, nici cel ce selectează imaginile nu in-

Dumitru Verdianu, *Ying și Yang*

tră în contact cu *textul*? etc., etc. ...Să am iertare, cititorule, că m-am sustras de la postul meu, dar revin.

Galeria acestui număr al *Clipei* cuprinde **doar câțiva dintre** (măgulitoare certitudine, nu?) artiștii plastici basarabeni ai secolelor XX – XXI. Parcă prea mare această distanță pentru a nu face... o recapitulare, mai ales că avem nevoie ca de un vaccin de siguranța că *avem, că suntem*.

Basarabenii nu au încetat niciodată să caute, dar să și pășească sub umbrela culturii mari, universale, nici chiar având cordonul ombilical al istoriei tăiat. Mai mult, parcă din ultima circum-

stanță s-a născut fiorul ludic, subtil subversiv. În loc de îndeletnicirea *soțrealismului*, riscul artei. Este ceea ce transpare din lucrările Valentinei Rusu-Ciobanu, dintre care rețin aici, tocmai pentru tenta ludică, *Saltimbancul*. Și, ca să confirm că nimic nu e întâmplător și că arta nu se poate axa decât pe un circuit, punctez legătura pictoriței cu Auguste Baillayre (vezi *Arlechin*), care i-a fost îndrumător. Nu se putea ca maestrul, profesor la Școala de Arte Frumoase din Chișinău în perioada interbelică, să nu pulverizeze, să nu transplanteze spiritul avangardei europene, spiritul lui Picasso, Matisse sau Renoir.

Nu abandonez ideea de transplant, mi se pare aplicabilă și lui Mihai Greco (de altfel, tuturor pictorilor basarabeni formați în Țară). Avem, în acest caz, o simbioză perfectă între tradiția românească și elementul inedit. Mihai Greco pare că scrutează, de fiecare dată, armonia culorilor, îi surprinde diferitele efecte, ca să bulverseze prin dimensiunea sinestezică, generatoare de plăcere estetică; *Luna la Butuceni* este o astfel de ecuație a materiei, formei și culorii. Discipolul său, contemporanul Andrei Sârbu, perfecționează experimentul texturii și oferă lucrări (*Prăsadă, Mere*) ce induc, pur și simplu, iluzia tactilă, ca un plonjeu în esența necunoscută a obiectului.

Te conduc, stimabile cititor, în spațiul geometrismului din galeria noastră, unde observi lucrările lui Tudor Zbârnea, a căror inovație rezidă în intenția de a trece universul/

Iurie Matei, *Popas în pustiu geometric*

„Arta nu ridică oamenii
deasupra lor, ci în ei înșiși.”
C. Brâncuși

spiritul uman prin ochiul geometric. Se creează impresia (e, poate, chiar un crez al pictorului) că însăși viața curge după traiectorii definite, că ea poate fi astfel descompusă, studiată, ca în *Axe către dialog*. La Iurie Matei, dimpotrivă, spațiul geometric este (doar?) cadrul în care spiritul uman își derulează setea de absolut...

Un ultim salt, spre tărâmul sculpturii, pe care nu pot să-l neglijez. Îți vei da seama și tu de asta,

dacă privești creațiile Miliței Petrașcu, care, explorând arta portretului, a devenit cea mai importantă femeie-sculptor a spațiului românesc în secolul XX. Abia sesizabilă este influența dascălului Brâncuși. Sculpturile mizează pe o cât mai exactă transpunere a spiritualității umane, un naturalism suav. *Autoportretul* se impune prin dinamism și profunzime, poate fi privit ca o întruchipare a relației creator – creație...

Dintre operele sculptorilor contemporani, notez aici *Ying și Yang* a lui Dumitru Verdianu, minimalist și filosofic. Starea estetică e valabilă și pentru *Cuplul* lui Mihai Damian. Fascinează și *Capriciul în Re-bemol major* (prin excelență feminin) al lui Ioan Greco.

Te las acum. Treci atent printre zbuciumații *Zebrofonii* ai lui Ghenadie Popescu, apoi explorează și ceea ce nu am reușit să notez aici.

Ion Morărescu,
Patimi